

CRNA GORA I EVROPSKE INTEGRACIJE

Autonomija obrazovanja i evropske integracije

■ Okrugli sto na temu *Autonomija obrazovanja i evropske integracije*, koji u okviru projekta *Crna Gora i evropske integracije* realizuje Monitor u saradnji sa Vladom Njemačke i Ambasadom Njemačke u Crnoj Gori, održan je prošle nedjelje u Podgorici.

■ Panelisti i diskutanti pokrenuli su i dali odgovore na veliki broj aktuelnih pitanja vezanih za značaj autonomije univerziteta, s posebnim osvrtom na specifičnosti Univerziteta Crne Gore.

Obrazovanje će nerazvijene učiniti razvijenim

Kao što većina vas već zna, ja sam, prije nego što sam preuzeo svoju dužnost u Crnoj Gori, zastupao Njemačku u sjedištu UNESCO-a u Parizu. Tamo sam imao prilike da se uvjerim da mnogobrojni projekti, koje UNESCO inicira odnosno koje sam realizuje ili za njih daje stručno mišljenje, u osnovi svi imaju jedan zajednički imenilac, a to je obrazovanje!

Nije novac taj koji će nerazvijene države učiniti razvijenim, nego je to - obrazovanje. Naravno da obrazovanje ima svoju cijenu, ali to je jedan potpuno drugi niz argumenata. I EU je to rano spoznala.

Predsjednici evropskih država i njihovih vlada su na Evropskom vijeću u Lisabonu u martu 2000. godine postavili sebi ambiciozan cilj:

Do 2010. godine EU treba da postane najkonkurentniji i najdinamičniji privredni prostor svijeta, koji je zasnovan na znanju. Pod utiskom ovog cilja razvio se dinamičan proces u svim oblastima politike EU, pri čemu obrazovanje i istraživanje igraju centralnu ulogu za ekonomske i društvene inovacije. Cilj je da se u ovom kontekstu stvori evropski obrazovni i istraživački prostor. Ministri su stavili na raspolaganje značajna sredstva. Kad se na pola puta cilj činio neostvarivim do 2010. godine, oni su udvostručili sredstva za oblasti istraživanja i obrazovanja. Samo za „lifelong learning“ sada je na raspolaganju 17,3 milijarde eura, a za oblast istraživanja, za sedmi okvirni program istraživanja 2007-2010. više od 20 milijardi...

„L L L – life long learning“, što na modernom njemačkom jeziku znači doživotno učenje, je sveobuhvatan koncept, u kojem se radi o:

- pristupu opštem i stručnom obrazovanju koji važi za sve (dakle o „education for all“, kako ga UNESCO zove);

- kvalitetnom obrazovanju, uz najbolje moguće korišćenje ljudskih i finansijskih resursa, pored ostalog i o buđenju interesa za prirodne nauke i tehničke smjerove;

- mobilnosti onih koji se obrazuju i onih koji obrazuju, a time i o otvaranju sistema opšteg i stručnog obrazovanja prema svijetu, između ostalog i unapređivanjem nastave stranih jezika, što je, kao što znate, jedna od mojih omiljenih tema u Crnoj Gori.

Budući razvoj Evropske unije, a ovdje bih već htio da uključim i buduće kandidate, će presudno odrediti činjenica kako se odnosimo prema temi obrazovanja i istraživanja, inovacija i tehnologija. One su izvor našeg budućeg blagostanja. Privredni rast i zapošljavanje ostvarićemo u društvu koje ulaže u znanje za budućnost samo putem inovacija i napretka. Ni jedno ni drugo nije moguće bez čvrstog temelja u obrazovanju, školovanju i daljem usavršavanju. Zbog toga je više nego ikad naš zadatak da ujedinito svoje snage, svoju kreativnost i svoje resurse i da ujedinenim naporima u obrazovanju i istraživanju damo doprinos pozitivnom razvoju Evrope. Prema jednoj studiji, u Evropi nedostaje više od 700.000 istraživača!

Obrazovanje, školovanje i dalje usavršavanje imaju centralni značaj za integracione procese u društvu. To se jednako odnosi na lokalni nivo, kao i na nacionalni ili čak na evropski nivo. Veliki Evropljanin Jean Monet je jednom rekao: „Mi ne ujedinjujemo države, mi zbližavamo ljude.“ Za to nam je potrebna tolerancija. Za toleranciju nam je potrebno razumijevanje za raznolikost kultura. A to razumijevanje i tu toleranciju ćemo ostvariti samo preko obrazovanja!

Ukazao bih još na jednu važnu stvar - na kontrolu kvaliteta.

Kao što ste već imali priliku da saznate u okviru Privremenog sporazuma, EU nije samo spremna da stavi na raspolaganje značajna sredstva, ona hoće i da obezbjedi da se ostvaruju ciljevi, za koje su određena sredstva izdvojena. U tom smislu postoji obiman instrumentarij koji se sastoji od indikatora, uporednih parametara za mjerenje postignutog učinka, od postupaka za razmjenu potvrđenih vrijednosti u praksi, uzajamnih ocjenjivanja i još mnogo toga.

SRBIJANKA TURAJLIĆ, PROFESOR ELEKTROTEHNIČKOG FAKULTETA NA
BEOGRADSKOM UNIVERZITETU

Autonomija i odgovornost univerziteta

Univerziteti su nastali kao ustanove kojima je dato izvesno pravo u pogledu administrativne autonomije, formiranja i organizacije studentskih programa, uređivanja oblasti istraživanja kao i dodeljivanja javno priznatih diploma... Univerzitet je naravno par ekselans evropska institucija, čak se smatra da je to jedna od retkih tvorevina Evrope koja se prenela po celom svetu i opstala do danas. Univerzitet se menjao u velikom meri sam od sebe, naravno i pod uticajem okruženja, ali je univerzitet i sam prešao put od vere ka rasuđivanju, od rasuđivanja ka kritičkom mišljenju. Univerziteti postaju državne institucije s kraja 18. i tokom 19. veka....

Stvaranje nacionalnih država dovelo nas je u poziciju u kojoj smo danas da otvaramo to pitanje autonomije. Drugim rečima univerziteti postaju državne institucije, postavljaju se temelji nacionalnih nauka, koje su tada i stvorene, promoviše se nacionalna ideologija i formiraju stručnjaci potrebni toj i takvoj nacionalnoj državi. Sa svoje strane država izdašno finansira aktivnosti univerziteta sve dotle dok oni dobro obavljaju ulogu promotera i čuvara pojma nacionalne države. Uspostavlja se neka vrsta koegzistencije u kojoj univerzitet prihvata dodeljenu ulogu, ali u svemu ostalom zadržava svoju autonomiju i nedodirljivost. Nespremni ili nedovoljno voljni da se preterano udubljuju u različite aspekte uloge koju su prihvatili, univerziteti u Evropi usredsredili su se na autonomiju kao na svoj osnovni princip. Ipak, taj pojam autonomije u tim uslovima je na neki način kontroverzan. Ako pogledate bilo koji rečnik, pod pojam autonoman naći ćete objašnjenje - nezavisno ponašanje.

Zašto se mi borimo za tu autonomiju, šta mi zapravo želimo sa autonomijom univerziteta? Ako postignemo saglasnost da je nezavisno ponašanje jedini način na koji visokoškolske institucije mogu da funkcionišu i treba da funkcionišu, društvo mora da obezbedi instrumente

kojima će se ocenjivati performansa autonomnih ustanova. Na taj način

se dolazi do fundamentalnog principa povratne sprege - ne može biti autonomije bez odgovornosti. Mi kao akademska zajednica imamo puna usta autonomije, i uvek nekako stidljivo na pola usta izgovaramo reč odgovornost, skoro uvređeno smatrajući da smo mi toliko veliki, toliko autonomni da bi se neko usudio da nas pozove na odgovornost...

Ono što je, nažalost, tužna istina to je da sve činjenice pokazuju da je i sama mogućnost intervencije države navela niz nastavnika u totalitarnim državama da se uzdrže od upražnjavanja principa autonomije iako su oni bili garantovani zakonom. Na taj način oni su postali voljni ili nevoljni saučesnici. Istorija pokazuje da je u mnogim totalitarnim sistemima u Evropi autonomija univerziteta polako nestajala ne toliko zbog zakonske regulative koliko zbog ljudskog ponašanja. Slabost autonomije ostaje i do danas.

Univerziteti su sada prvi put u poziciji da, u smislu napretka društva, jako puno zavisi od njih. Bukvalno od toga šta će univerziteti raditi u predstojećih 10 godina zavisi gde će se naše društvo naći. Naša odgovornost je enormna i ne možemo očekivati da nas država ostavi u potpunosti i da kaže u redu sada ste vi autonomni. Pitanje je zapravo da li smo mi u stanju da uđemo u partnerski odnos sa državom da napravimo neku dogovorenu nezavisnost uslovno rečeno ili dogovorenu zavisnost u kojem ćemo mi jasno saopštiti državi da mi znamo šta nam je obaveza, šta raditi, ali i pokazati da smo spremni da to i uradimo. Pitanje je da li je država spremna da veruje u nas i da kaže u redu pošto to zavisi od vas mi ćemo finansirati vaš razvoj na adekvatan način. I ključna stvar postarati se da dobijete najbolje moguće uslove za rad i razvoj.

RADENKO PEJOVIĆ, PREDSEDNIK SAVJETA ZA VISOKO OBRAZOVANJE
UNIVERZITETA CRNE GORE

Autonomija na papiru

Bolonjsku deklaraciju su potpisali ministri obrazovanja evropskih zemalja, a da prethodno nije postignuta saglasnost sa univerzitetima u tim zemljama. Po informacijama koje imam iz kontakata sa evropskih univerziteta, oni su uglavnom bili protiv ovakvog sistema obrazovanja. Njemačka je bila jedna od najtvrdih pobornika neprihvatanja ovakvog sistema obrazovanja. Kada smo jednom prilikom boravili u Italiji na univerzitetu La Sapienza sa preko 100 hiljada studenata, rekli su nam da je njihov ministar obrazovanja dekretom namentuo Italiji novi sistem obrazovanja-tri plus dva. Oni su jako svjesni činjenice da takozvana bečelor diploma nema upotrebnu vrijednost i savjetuju svojim studentima da nastave školovanje i da završe svih pet godina. I kod nas se slično desilo. No, mi uvijek imamo nešto svoje da dodamo i mi smo usvojili sistem-tri plus jedan plus jedan. Kod nas su ovaj

sistem i druga zakonska rješenja nametnuti od strane tadašnjeg ministra i nažalost uprave Univerziteta, ne uvažavajući mišljenje fakulteta i njihovih profesora. Bio sam tada dekan Građevinskog fakulteta. Dekani su se tada organizovali i pokušali da se to rješava na drugi način – postepeno. Međutim, nismo uspjeli...

Kada je u pitanju autonomija, ona na našem Univerzitetu postoji na papiru. U Zakonu o visokom obrazovanju definisana je sa četiri člana. Autonomija se može posmatrati iz dva ugla: autonomija ustanove i autonomija pojedinca. Suštinska autonomija ustanove ne postoji ako nema finansijske samostalnosti. Konkretno kod nas u važećem zakonu stoji da su se u roku od šest mjeseci trebali definisati normativi za finansiranje obrazovanja, prošlo je šest godina toga normativa još nema. Sad imamo situaciju da finansiranje fakulteta zavisi od volje i raspoloženja

SONJA BJELETIĆ, DEKANICA FAKULTETA ZA DRŽAVNE I EVROPSKE STUDIJE

Univerzitet kao proizvod Vlade

Želim da naglasim da u historiji geneze univerziteta on praktično nikada nije bio autonoman, slobodan.

To moramo priznati, s obzirom da je njegov nastanak, njegov rad, njegov napredak i opstanak uvijek neko podržavao. Bilo da je to država, crkva, bogati pojedinci.

Činjenica je da Vlada odlučuje koja institucija može da postane univerzitet i fakultet, a takođe

i posredno preko svojih predstavnika u najvišim tijelima Univerziteta Crne Gore Vlada odlučuje o programima, o standardima vezano za studente, programe i vezano za administraciju. U tom kontekstu Univerzitet je proizvod Vlade. Tako da akademske slobode, koje postoje ili ne postoje u dovoljnoj mjeri, odvijaju se unutar tijela koje su pod ingerencijom ministarstva i rukovodstava Univerziteta, odnosno fakulteta. Logično je da se država prema svom državnom univerzitetu, čiji je vlasnik, kao i prema ostalim oblastima koje su u državnoj ingerenciji ponaša slično ili isto.

ministra i od umješnosti rektora da pregovora. Već godinama na Univerzitetu se ne pojavljuje naučnoistraživački rad, ta stavka je praktično izbrisana, samo se finansiraju neki simbolički lični dohoci. Kod nas je uvriježeno mišljenje da nam Vlada daje i da smo mi zahvalni Vladi na tome.

Drugi problem autonomije kod nas je političke prirode. Stranački je podijeljen i Univerzitet, ali on je nezvanično pod povjerenjem jedne stranke. Ova stranka je kroz višegodišnju vlada-

vinu vodila računa o partijskoj pripadnosti, tako da sada imate da su funkcije, kad su u pitanju dekani, Senat Univerziteta i Upravni odbor, pokrivene većinom od tih kadrova, ne vodeći računa o naučnoj kompetentnosti. Naš Univerzitet je izuzetno centralizovan. O svemu odlučuje rektor. Kao profesor Univerziteta Crne Gore nemate nikakve samostalnosti ni u izboru saradnika ni u koncipiranju nekog naučnoistraživač-

kog rada, koga, kako sam rekao, i nema. Dobijete na primjer talentovanog studenta koji završi fakultet i umjesto da ga ostavite da radi na fakultetu, ako rektor kaže da nema para i da su popunjena mjesta taj talenat će otići negdje van. Kao da se talenti rađaju svaki dan. Centralizacija Univerziteta je praktično ukinula autonomiju pojedinca. Pretvoreni smo u puke izvršioce naloga rektora i dekana. Nastavnik na Univerzitetu Crne Gore nije autonoman čak i da ocjeni svoje studente. On ih ocijeni, ali poslije toga Vijeće fakulteta može da izmijeni te ocjene, a konačnu ocjenu potpisuje prodekan za nastavu.

Za nas je veoma značajno pitanje obrazovanja i evropskih integracija. Tu su napravljeni i određeni pomaci kroz uspostavljanje saradnje sa evropskim institucijama, radom na zajedničkim projektima dok mobilnost nastavnika i studenata nije na zadovoljavajućem nivou. Konačni cilj jeste da se priznaju diplome, ali smatram da ćemo taj cilj veoma teško ostvariti sa ovakvim odnosom prema visokom obrazovanju. Moramo da ponudimo kvalitet, a to podrazumijeva veća ulaganja u visoko obrazovanje a posebno u naučno istraživački rad...

Mislim da naša Vlada malo koristi naučni i stručni potencijal Univerziteta kada su u pitanju evropske integracije, razvojna politika države i realizacija najznačajnijih državnih projekata. Radije koriste usluge nekih trećerazrednih eksperata iz Evrope nego domaću pamet.

Htjela bi da naglasim da je državna politika u ovim okolnostima na državnom univerzitetu dovela do podvojenosti i podijeljenosti administracije, odnosno rukovodećih struktura univerziteta i fakulteta i akademskog osoblja. Autonomija univerziteta se ne ostvaruje političkim dekretima, donošenjem zakona, statusa, pravilnika, često su ta pravila u skladu sa interesima pojedinaca samo da se obavi posao a onda se pravilnik mijenja. U kontinuitetu se mijenjaju pravilnici. Smatram da bi trebalo da je obratna situacija, da intelektualni potencijal Crne Gore, oslobođen politike, koliko je to moguće, znatno snažnije utiče na društvo i aktuelne pojave u njemu a ne da profesori Univerziteta odlaze u politiku, trgovinu, biznis... pa da sa te distance i stečenih političkih pozicija žare i pale univerzitetom. Pri tom su im prvi na udaru, po pravilu, oni posvećeni profesori, jačih i snažnijih akademskih referenci. Nije mi namjera da kritikujem državu, jer ja autonomiju vežem za univerzitet... Ukazujem na neke stvari koje treba mijenjati, jer se plašim da ovim dešavanjima Univerzitet rizikuje da gubi svoj identitet, jer ljudi odlaze, čuvaju se mjesta, fondovi časova itd. Umjesto da imamo institucije koje kritički posmatraju stvarnost Univerzitet ima ljude, pojedince preko kojih će to da rješava. Univerzitet bi trebalo da je personifikacija za slobodoumnost i kritičko razmišljanje, to je uslov za autonomiju, a autonomija uslov za integrisanje

u evropske i globalne procese. Ono što je vrlo problematično, čak katastrofalno za Univerzitet, za kvalitet obrazovanja, za nauku, za razvoj naučne infrastrukture, za podršku inovacijama koje su put u prosperitet društva, za autonomiju a preko nje i za konkurentnost, su izrazito mala ulaganja za visoko obrazovanje i nauku, kao i u ostale vidove obrazovanja. Samim tim to predstavlja i suštinsku izolovanost nauke, obrazovanja i Univerziteta od svjetskih trendova i globalizacionih procesa. Sve to opet govori u prilog nepostojanja prave autonomije Univerziteta, jer autonomija podrazumijeva ispunjavanje vrlo složenih i brojnih uslova. Samim tim odnosi se i na dva ostala suštinska elementa, a to su kvalitet i akademske slobode.

Jedan akt evropskih univerziteta, koji se zove Magna carta universitatis, isključivo govori sa aspekta autonomije, a usvojen je 1988. Prvi stav, a ima ih svega četiri, kaže da je univerzitet autonomna institucija koja treba da ima moralnu i naučnu nezavisnost. Posebno ističem moralnu autonomiju uz institucionalnu, pravnu, ekonomsku bez koje nema ni ostalih. U Zakonu o Univerzitetu Crne Gore, ako nije što u međuvremenu ispravljeno, ovo moralna autonomija ne postoji. Mislim da moralna autonomija univerziteta treba da je vrlo prisutna, da počiva na svijesti i moralnom integritetu prije svega profesora univerziteta.

BRANKA BOŠNJAK, ŠEFICA TIMA ZA OBRAZOVANJE I NAUKU POKRETA ZA PROMJENE, DOCENT NA UNIVERZITETU CRNE GORE I SAVJETNICA ZA NAUKU U REKTORATU:

PLATE KAO PRODAVAČICAMA U BUTIKU

- Danas se u Crnoj Gori malo računa vodi o kadrovima. Kad analizirate ko pokriva razna mjesta u raznim institucijama vidite da postoji neodgovoran odnos države prema kvalitetu kadrova koji pokrivaju određene funkcije. Često su to partijske kalkulacije, kome koje mjesto pripada, a ne vodi se računa o kvalitetu. Posljedice takvih kalkulacija svi trpimo, i one će biti dalekosežne.

Takođe, bolna činjenica je da sve više i studenti i njihovi roditelji imaju za cilj dobijanje diplome a ne sticanje znanja. Otvaranje privatnih fakulteta, jedna izvanredna ideja, u našoj zemlji pretvorilo se u nešto kontra. Naime, otvoreni su razni privatni fakulteti, imamo i privatne univerzitete, ali to nije povećalo kvalitet visokog obrazovanja. Naprotiv, mislim da je došlo do takmičenja između državnih i privatnih fakulteta - ko će biti manje strog. Gdje je lakše dobiti diplomu, tamo je veći broj prijavljenih studenata. Posljedice će biti katastrofalne po društvo.

Osjećam da se u posljednje vrijeme urušava ugled Univerziteta Crne Gore i samim tim što je finansijska podrška iz godine u godinu manja. Broj novih saradnika i asistenta kao i izbori u zvanja zavise od toga koliko sredstava ima. To nije slučajno. Premijer je suvlasnik privatnog univerziteta, a ministar finansija profesor na istom univerzitetu. Iluzorno je očekivati da će oni brinuti o državnom Univerzitetu kao do sada. Univerzitet treba da digne glas protiv svega toga. Najavljeno je smanjenje plata za 20 odsto, a čuli ste da je plata docenta 350 eura, meni kao docentu 524 eura. Zaposleni na Univerzitetu primaju koliko i prodavačice u butiku. Moj je utisak da se olako daju akreditacije nekim studijskim programima, a da ne ispunjavaju uslove, ni kadrovske, ni prostorne.

PETAR TURČINOVIĆ, AMBASADOR HRVATSKE U CRNOJ GORI

Strateška prednost Evropske unije – obrazovanje i nauka

- Potrebno je prvo shvatiti da se Evropska unija zabrinula za kvalitete života ubuduće, jer svi drugi konkurenti, Rusi po sirovinama, Indija i Kina po jeftinoj radnoj snazi, Amerikanci po snazi patenata, imaju svoje strateške prednosti. Postavilo se pitanje - koja je strateška prednost EU i odgovor je bio da to jedino može biti izuzetno obrazovanje i dobra nauka. Onda je u Lisabonskoj deklaraciji postavljen cilj - da će Evropa do 2010. biti najkompetentnije društvo na svijetu. Već 2005. godine je shvatila da neće uspjeti i odlučili su ubrzati proces. Dato je puno novaca i radile su se reforme. Pokazali su se dobri rezultati, jer je Evropa prestigla SAD po broju objavljenih naučnih radova. Na žalost, ostala je daleko po broju patenata, gdje su Amerikanci na prvom mjestu.

Jasno je da Evropa od tog procesa želi korist, jer je to za dobrobit svih ljudi. Treba vidjeti kako je sa Crnom Gorom kad se radi o broju objavljenih radova i broju patenata, da

usporedimo sa drugima.

Evropa se naučila da mora postaviti neke zajedničke kriterijume, ima ih 25, i svih 27 zemalja su se dogovorile što će mjeriti kada se mjeri obrazovanje. Po tim indeksima treba pogledati Crnu Goru i vidjeti gdje stoji. Hrvatska je imala sedam odsto stanovništva sa visokim obrazovanjem, dok su neke evropske zemlje imale 40. Pitanje je zašto bi neko želio Crnu Goru ili Hrvatsku u Evropi kada dolaze sa opterećujućih sedam odsto visoko obrazovanog kadra, i sa kojima se onda Evropa bori za poziciju na svjetskom tržištu. Zbog tog razvoja trebamo više studenata, odnosno visokoobrazovanih. Istina je da negdje ima grešaka.

Dvadeset pet zemalja EU izdvaja za edukaciju 4,94 odsto od bruto društvenog proizvoda. Koliko izdvaja Crna Gora kad se uzme u obzir cjelokupno obrazovanje, od osnovnog pa na dalje? Kada se radi o cjeloživotnom obrazovanju - u evropskim zemljama se deset odsto ljudi iznad 25 godina nalazi u nekom sistemu obrazovanja. Koliki je taj postotak u Crnoj Gori? Možda kao u Bugarskoj 1,3, ili Rumuniji 1, 6. Ali ta brojka se mora znati da bi se znalo gdje Crna Gora jeste. Postotak onih koji uspješno završavaju srednje obrazovanje je u Evropi oko 80 odsto, u Hrvatskoj je bio 55. Opet jedan od indikatora loše učinkovitosti sustava. Kako je u Crnoj Gori? Na te pokazatelje se mora odgovoriti da bi se vidjelo gdje ste.

**NAZIF CUNGU, PREDSEDNIK NOVE
DEMOKRATSKE SNAGE FORCA**

Albancima omogućiti studiranje na maternjem jeziku

- Kada se govori o autonomiji obrazovanja, onda se ovdje prvenstveno misli na univerzitete. Mi Albanci imamo jedan drugi problem - kako stići do univerziteta. Ima dosta otvorenih pitanja vezanih i za autonomiju i u osnovnoj i srednjoj školi. Kada su manjine u pitanju, niko to do sada

ovdje nije pomenuo, a ipak ako činimo sedam odsto stanovništva u Crnoj Gori to je respektabilan procenat i mora se na to obratiti posebna pažnja. Nije naš problem ako smo rođeni da govorimo drugim jezikom, nego se kao i u ostalim državama mora omogućiti usavršavanje i studiranje i na maternjem jeziku. Nema potrebe da se ovoliki procenat građana sutra osjeća inferiornim u odnosu na ostalo građanstvo unutar Crne Gore. Kada su u pitanju manjine treba raditi na tome da se zakonski odredi pitanje obrazovanja manjina. Hrvatska je jedina država iz okruženja koja ima poseban zakon o obrazovanju manjina tako da mislim da treba i mi da slijedimo taj primjer. Treba naravno imati na umu i iskustva drugih evropskih država koje već prednjače u pozitivnoj diskriminaciji, kao što su Švajcarska, Belgija, Švedska, Finska... Kod nas veliki problem predstavljaju nastavni programi, naročito predmeti nacionalnog identiteta, udžbenici i njihov sadržaj, posebno prevodi gdje ima mnogo manjkavosti na albanskom jeziku. Prevodi nisu adekvatni i veoma su loši. Nema potrebe da

se rade tako loši prevodi ako već ima Albanaca koji poznaju svoj jezik, a i crnogorski veoma dobro.

Osim toga, u predmet nastave maternjeg jezik nije uključen ni jedan Albanac, sve pripremaju ljudi koji ne poznaju dovoljno istoriju, kulturu i albansku tradiciju.

Integracije su neminovan proces i za Crnu Goru i mi ga podržavamo, ali želimo da sačuvamo i svoj identitet. Navešću samo jedan primjer u Ulcinju. Prije skoro 40 godina izgrađena je gimnazija za 350 učenika, i dan danas u toj istoj školi, gdje skoro nije ništa ulagano, uči preko 1200 učenika. To se ne odnosi samo na učenike Albance, nego i na sve ostale učenike u Ulcinju. Postavlja se pitanje zbog čega se ne ulaže u školstvo tamo gdje žive Albanci?

**PREDRAG MIRANOVIĆ, REKTOR
UNIVERZITETA CRNE GORE**

Dio Ministarstva prosvjete

- Tokom prethodnih godina Univerzitet Crne Gore je u budžetu tretiran kao posebna stavka, odnosno UCG je vodio direktne „pregovore” sa Ministarstvom finansija. Od ove godine je promjenjena politika i sada je UCG samo dio Ministarstva prosvjete i nauke tako da se mi za svoj dio kolača borimo unutar tog ministarstva. Svaka jedinica koja je išla na, da tako kažem, pregovore u Ministarstvo finansija može da potvrdi da su ti pregovori bili, neću da kažem mučni, ali teški, jer Vlada već unaprijed ima pripremljen okvir sredstava koji može da raspodijeli na svaku potrošačku jedinicu.

RADENKO PEJOVIĆ

NEMA DOVOLJNO SLOBODOMISLEĆIH LJUDI

- Kako da ostvarimo autonomiju? Ubijeđen sam da nemamo kritičnu masu i dovoljan broj slobodomislećih ljudi na Univerzitetu. Pošto iz budžeta nema dovoljno prihoda, Univerzitet se okrenuo biznisu. Otvaraju se novi studijski programi, upisuje enormno visok broj studenata koji ne može kvalitetno da se opsluži. Za te samofinansirajuće programe, Univerzitet ne dozvoljava da se vrši izbor u zvanja, nego se nastava vodi sa postojećim kadrom. A inače je strašna restrikcija u zapošljavanju na Univerzitetu, u nedostatku sredstava. Na primjer na Građevinskom fakultetu ima četvoro doktoranata koji treba da se izaberu u docente. Rektor ne da da se raspiše konkurs. Postoji opasnost da ti ljudi odu vani.

Da bi bili autonomni, treba unaprijed utvrditi uslove finansiranja zakonom. Nema šta tu da odlučuje ni rektor, ni ministar, ni premijer, nego se utvrde normativi i to treba da bude jedna automatika. Univerzitet je do sada direktno pregovarao sa Ministarstvom finansija, a sad preko Ministarstva prosvjete. Praktično smo svedeni na nivo obdaništa i osnovnih škola jer su one u tom sistemu.

Bolonjska deklaracija propisuje okvire, ali ne ide u detalje. Tamo je definisano da osnovne studije traju minimum tri godine, ali ne mora biti tako. Mi ćemo sada da izbacimo na hiljade bečelor diploma koje nemaju nikakvu upotrebnu vrijednost.

Za nauku – dvadeset puta manje od EU

- Izdvajanja za nauku u EU prosječno iznose 1,9 odsto BDP, to je kod nas u optimističnoj varijanti jedno 20-tak puta manje, a u pesimističkoj 50 i više. Savjet za naučno-istraživački djelatnost planirao je u strategiji vezanoj za razvoj naučno-istraživačke djelatnosti u narednih osam godina da će ulaganja u nauku u ovoj godini iznositi 0,1 odsto BDP, a 2013. čak 1,4 odsto. Kada govorimo o ulaganjima u nauku u Predlogu odluke zakona o budžetu za prošlu godinu, tamo ima jedan dio koji se u okviru Ministarstva prosvjete i nauke vodi kao program nauka i tu sam naišao na cifru milion 755 hiljada eura, što je otprilike 1,4 odsto sredstava opredjeljenih za Ministarstvo prosvjete i nauke. Isti ovaj iznos je planiran i za ovu godinu, mada je tamo nejasno šta tamo obuhvata termin nauka, da li je tu obuhvaćen i naučno-istraživački rad ili su to samo plate zaposlenima u ovim naučnim institucijama.

**SNEŽANA KALUĐEROVIĆ, CENTAR ZA
GRAĐANSKO OBRAZOVANJE**

Korupcija ugrožava kvalitet znanja

Centar za građansko obrazovanje je u okviru projekta *Korupcija u obrazovanju*, koji podržava Ambasada Republike Njemačke, od Univerziteta Crne Gore tražio kopije 13 ugovora između fakulteta i trećih lica i 10 ugovora između

SONJA BJELETIĆ

SKUP SVEGA I SVAČEGA

- Naš je Univerzitet skup svega i svačega. Mi nemamo tičing nastavne univerzitete, nemamo istraživačke univerzitete, nemamo ulaganja. Ono što meni smeta je ta ekstremna ekspanzija, to masovno obrazovanje. Dobro je da imamo visoko obrazovni kadar. Ali svi znate da u Crnoj Gori većina studenata studira tri fakulteta – ekonomiju, pravo i sada Fakultet političkih nauka. A potrebno je znanje u svim domenima. Ta masovnost ne ide ruku pod ruku sa kvalitetom.

Univerziteta i trećih lica, čija vrijednost prelazi iznos od 200 hiljada eura, kao i kopije ugovora sklopljenih između Univerziteta i trećih lica čija vrijednost prelazi 100 hiljada eura, sklopljenih u periodu od dana stupanja na snagu Zakona o visokom obrazovanju do 27. 11. 2008. Godinu dana je nemoguće dobiti tu dokumentaciju, i mi smo nakon iscrpljivanja svih drugih pravnih sredstava podnijeli tužbu Upravnom sudu Crne Gore. Veoma je važno da je Univerzitet odbio učiniti javnim sadržaj ovih ugovora pod opravdanjem da bi njihovim objavljivanjem nastala šteta po ekonomske interese Univerziteta. Jasno je da Univerzitet Crne Gore od javnosti skriva podatke koji se tiču finansijskih transakcija.

Nalazi istraživanja javnog mnjenja, koje su radili CGO i CEMI, frapantni su, jer pokazuju sve veću korupciju, koja ugrožava ne samo ugled, već i kvalitet i kredibilitet znanja stečenog na Univerzitetu. Podaci iz ovog istraživanja ukazuju da 45,9, odsto ispitanika vjeruje da korupcija postoji na fakultetima. Na pitanje – „Da li je moguće kupiti važeću diplomu određene škole u Crnoj Gori” i „Da li znate nekoga ko je kupio diplomu”, 49,7 ispitanika odgovara potvrdno. To znači da svaki drugi građanin Crne Gore zna nekog ko je kupio diplomu neke škole. Jasno je da korupcija u obrazovanju nije izolovan fenomen nego posljedica korupcije u samom društvu.

